

(רד"מ) ז"ע מבעל תשובה אחד שקודם הרשיע מאד, ממש לא הניח עבירה אחת שלא עבר עליה ר"ל, ובא לפני הרב הצדיק המגיד רבי מרדכי מטשערנוביל ז"ע ונתן לו קויטל שיתן לו תשובה ופרט שם בקויטל את כל העבירות שעשה ר"ל, ויהי כאשר ראה הרה"צ מטשערנוביל את החשבון נפש הנשחת הזה, השיב לו 'אני כבר זקנתי ושבתי מלקבל עלי בעל תשובה קשה כזה לתקנו' סע נא לאדמו"ר מרוזין ז"ע הוא עוד צעיר לימים הוא יקבל אותך ויושיע לך.

ונסע הבעל תשובה הזה לאדמו"ר מרוזין ז"ע ויתן גם לפניו את הקויטל עם חשבון כל העוונות שלו הגדולים עם הקטנים החמורים עם הקלים ויהי כקרוא האדמו"ר את הקויטל סידר לו תשובה בסדר הזה, היינו מראש מקדם יראה שכל דיבור ודבר שבקדושה הן תפילה והן ברכות וברכת המזון ואפי' ברכת אשר יצר אל יאמר בעל פה כי אם מתוך הסיפור דוקא, וגם בכל עת שישב אדמו"ר מרוזין בשולחנו הקדוש צוה עליו שיביט רק על פני קדשו ולא ירף עינו ממנו, וזה היה סדר תשובתו לבעל תשובה הקשה הזה וסיים אדמו"ר ז"ע שהוא הכיר אח"כ את הבעל תשובה הזה שהיה לאיש בעל מדריגה ולקח קוויטלעך כי ממילא כשעשה כל מה שצוה עליו אבי ז"ל ידע אח"כ מעצמו לעשות הכל ומה התשובה שצריך לעשות על כל דבר ודבר.

האלה ממרן אדמו"ר ציס"ע ז"ע בראש הספר הקדוש תפארת ישראל מאדמו"ר הק' שליט"א להיותם כאחד בידי אנ"ש, אולם אדמו"ר הק' שליט"א לא רצה שיהיו דברי קדשו של אביו אדמו"ר ציס"ע ז"ע כסניף וצירוף לספרו כי לגודל יקרתם וקדושתם בעיני מרן אדמו"ר הק' שליט"א כדאי לגיון הדברים הקדושים והטהורים האלה להיות נמנים ונדפסים לבדם כי באיכותם גדולים המה מאד ומכל דבר ודבר יוכל כל אדם וכל בעל מדריגה ליקח ממנו רמיזא דחכמתא להאיר לו הדרך בתורה ועבודה ובכל עניני התנהגותו בעוה"ז כל חד וחד לפום דרגא דיליה ולפום שיעורא דיליה כמאמר הזוה"ק על הפסוק נודע בשערים בעלה, ולואת הדפסתי את הדברים הנאצלים האלה של האי סבא קדישא לבדנה.

ג. וידוע מאמרו של הרה"ק משינאווא ז"ע (דברי יחזקאל, הליכות בשם הרה"ק מהר"ש ענגיל מראדומיזלא ששמע מפ"ק) שאמר עצה לחסיד אחד שהתאונן על מחשבות זרות בתפילה, שיתרגל להתפלל תמיד רק מתוך הסיפור, ואמר לו רמו במאה"כ (אסתר ט, כה) 'אמר עם הספר - ישוב מחשבתו הרעה'...

בענין מעלת וסגולת ראיית פני צדיק

ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך (כו, כח).

בספה"ק קדושת לוי מבאר, עפ"י מה שביאר בפרשת וירא על הכתוב 'וירא וירץ לקראתם' - דהכוונה שהאירו עיני שכלו של אברהם כשראה את המלאכים, כי כשאדם מסתכל בצדיק ניתוסף בהירות על האדם שעל זה אמרו חכמינו ז"ל (ר"ה טז.) 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל', ומחמת זה הבין אברהם שהם צדיקים, לזה 'וירץ לקראתם'.

וזוהו שכתוב כאן, 'ראו ראינו' בכפל לשון, כלומר ע"י ראייה שלך שראינו אותך, ניתוסף לנו ראייה אחרת שבהסתכלותנו בזיו קדושתך האיר עין שכלותינו, ובהירות גדול ניתוסף לנו, ולזה גמר אומר הכתוב 'כי היה ה' עמך' - שהשראת שכינה עליך, לזה האיר עין שכלינו שהסתכלנו באדם קדוש שקדושת ה' עליו - ומחמת זה באנו לדבק בך בהרגשתנו צדקותיך.

*

ובמעלת הסתכלות בפני צדיק מובא בספר 'דברי דוד' להרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע: סיפר אדמו"ר

א. עי' ראשית חכמה (שער הקדושה פ"ח, יז) וז"ל: 'אבל בהסתכל אדם בפני רבו מצוה היא ותיקון לעינים, כי ע"י ההסתכלות ההוא מקנה בנפשו הארת הנשמה הטהורה המתראה בפניו'
ב. הספר הוא מעט חכמות ורב האיכות, ואמר פעם הרה"ק רבי יודא'לע מדזיקוב ז"ע שבוודאי מוסמך ספר זה עד למאוד, כי הספר יצא סמוך להסתלקות הרה"ק מטשארטקוב, ואז היה השתוקקות עצומה לכל דיבור ממנו, ולכן היה יכול לחבר ספר גדול והיו מתקבלים כל דבריו בצמאון, ואם בכל זאת הוציא רק ספר מעט מזעיר סימן הוא שאכן הכל מוסמך עד מאוד...

ויש לציין בענין זה מה שכותב המו"ל הגה"ה ר' ישראל ראפאפורט ז"ל בהקדמתו: ויהי כאשר הצעתי את רעיוני זה לפני אדמו"ר הק' (רבי ישראל מטשארטקוב) שליט"א כי ברצוני ללקט ולחפש את סתרי תורת אביו אדמו"ר ציס"ע ז"ע ולהוציאם לאור עולם להחיות בהם נפש כל חי אשר זכה להנות מאורו של אותו ציס"ע ז"ע הוטב מאד בעיני קדשו ואדמו"ר שליט"א בעצמו מסר לידי כתיב יד קודש מתורת אביו מרן אדמו"ר ציס"ע ז"ע אשר היו ספונים וגנויים תחת יד קדשו של מרן שליט"א משנים קדמוניות להוציאם ג"כ לאור. ואם כי בתחילה חשבתי להעמיד את ליקוטי הדברים הקדושים

וקח לי משם שני גדיי עזים (כז, ט) כס"ו: וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא פסח היה, האחד הקריב לפסחו והאחד עשה מטעמים (פרקי דר"א).

בספה"ק **מנחם ציון** להרה"ק מרימנוב זי"ע מדייק, למה לא בירך יצחק את עשו אחרי ששמע שלקחו הברכות ע"י יעקב, וכי חסרים ברכות?

ומבאר, דהנה יצחק המתין בנתינת הברכות עד שיהיה עת רצון - והוא בליל פסח, ועיקר הברכה היתה צריכה להיות בשעת האכילה, ולבסוף נתגלגל הדבר שקבל יעקב הברכות, ואיתא במדרש (ב"ר פס"ו ה) 'ויהי אך יצא יצא יעקב' - שעמד אחורי הדלת פירוש שמנהג ישראל שפותחין הדלת בשעה שאומרין שפוך חמתך וכשהגיע יצחק לזה הלך יעקב לפתוח הדלת וראה את עשו בא לקראתו והתחבא יעקב את עצמו אחורי הדלת, והתחיל עשו מצעק ברכני גם אני שיאכל גם כן ממאכלו ואולם יצחק **אכל כבר את האפיקומן** (-היינו הקר"פ) ולא היה רשאי לאכול עוד¹, ולכן כבר לא היה ביכלתו לברכו.

*

מן החתם סופר זי"ע מבאר כעין זה, ומדקדק: **א** על שאמר עשו 'ויעקבני זה פעמיים את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלת לי ברכה' ולכאורה מהו הלשון ויעקבני זה פעמיים, וכי עתה עקבו בהבכורה,

ד. וכן מבואר בספה"ק **"אגרא דכלה"** דזהו ענין הצדיקים הגדולים שכל עבודתם להבורא יתברך בשמחה ובטוב לבב, ובפרט כשרוצים שתשרה עליהם רוח הקודש, אזי מטיבים את ליבם בשמחה ובטוב לבב, כי העצבות הוא בעיניהם דבר מגונה ומונע העבודה ורוח הקודש, ולכן אמר לו להביא מעדנים ומטעמים, וזה ענין סעודת מצוה וסעודה שת"ח מסובים בה שע"י התענוג הגשמי מטיבין את לבם לרוח הקודש, עיי"ש באורך.

ה. בהגדה של פסח **"טוב דברך"** (אות קפד) כותב הגה"ק **רבי שאול בראך זצ"ל** אב"ד קאשוי הוספה מדברי הרמ"מ מרימנוב שגם ביאר בא אחיך במרמה - **'במרמה' בגימ' 'אפיקומן'**, לרמוז שזה היה חכמתו שלא יוכל לאכול אח"כ מצידת עשו.

ומוסיף מדיליה, שלפ"ז יש ליתן טעם על שהאפיקומן מסוגל לפרנסה כי על ידו קיבל יעקב הברכות, וכן מתבאר מנהגן של ישראל להשאיר מהאפיקומן לכל השנה - שתהיה הברכה מצויה בביתם, עיי"ש.

והלא היה לפני שנים רבות? **ב** למה רק אחר שאמר שעקבו פעמיים ממשיך לבקש 'הלא אצלת לי ברכה' ולא מקודם תיכף כשראה שיעקב לקח הברכות? ומבאר דבחכמה עשתה רבקה כזאת כדי שלא יבוא עשו אחריו ויאכל גם מצידו ויתברך גם הוא, דהברכה היתה תלויה דוקא באותו הלילה זמן לידת יצחק שנולד בפסח כמבואר בר"ה - ולכן אמר לפני מותי - שהצדיקים מתים ביום הלידה מסתמא, ודוקא ע"י שמחה של מצוה שהבן מאכיל לאביו חל עליו הברכה הלז.

לכן נתחכמה רבקה והאכילו פסח, ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואסור לאכול אחריו. והנה אז היתה העבודה בבכורות במקום כהנים אע"ג דאין כיהון בבמה, מ"מ הא אין פסח נקרב בבמת יחיד רק בבמת צבור והיינו בהר המוריה ושם בעינן כהן או בכור - ולכן דקדק יעקב לאמור ליצחק 'אנכי עשו בכרך' דייקא, שנעשה הפסח כראוי ע"י הבכור¹.

וממשיך החת"ס: והנה עשו היה מערער תמיד על מכירת הבכורה, מאז המכירה עד עתה, אך עתה באשר ששמע שיעקב הקריב פסח והאכילו ליצחק, נמצא שאם היה מערער למפרע שיעקב אינו בכור, נמצא היה יצחק אוכל קדשים פסולים למפרע, שאכל פסח שהקריבו זר - לפי דעת עשו. **ולפי שעשו ה' נוהג כיבוד אב ביותר, על כן מחל ליעקב הבכורה למפרע מפני טובת יצחק**, ע"כ אמר 'ויעקבני זה פעמים' - אכן עכשיו רימהו פעמיים, הן בכורתו לקח - בהבאת הקרבן פסח ליצחק וכבר אי אפשר לי לערער על הבכורה כי אז ח"ו נראה כאילו שיצחק נכשל, והן שרימהו בהברכות, ולזה ביקש מיצחק, היות שיעקב עיקבו פעמיים - שאחד מהם הוא שעכשיו מודה לו בע"כ שלו הבכורה, בכדי שיצחק לא ישל למפרע, בכח זה מבקש 'הלא אצלת לי ברכה' שיברכהו, ודפח"ח.

ו. בדברים אלו שכותב החת"ס בדרך אגב, מיישב מה שהקשה ב'משכיל לדוד' ועוד מפרשים, האיך הביאו ליצחק קרבן פסח, הלא אסור להקריב הפסח בבמת יחיד, כפי שנפסק ברמב"ם (פ"א ה"ג) 'כל המקריב קרבן פסח בבמת יחיד לוקה', והחת"ס נוקט בפשיטות שאכן יעקב אבינו הלך להר המוריה לשחוט את הפסח.

עצת יצחק לעשו - שיעקב לא יוכל לרמותו

אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע (כז, יב).

הקשו המפרשים כמה דקדוקים, [א] למה לא חייש יעקב אבינו שיצחק יכירנו בקולו שאינו כשל עשו (ואכן כן היה באמרו 'הקול קול יעקב'); [ב] קשה על יצחק, שהיה מסופק בהאדם שעמד לפניו אם זה האיש שרוצה לברכו, ומקולו נשמע שהוא איש אחר, ורק היו ידיו מוכיחות כי היו שעירות, א"כ הדבר מוטל בספק אצלו ופלא שברכו, וכי אדם היה מוסר דבר יקר כזה בזמן שהוא מסופק אם האדם שלפניו הוא האיש הנכון שצריך לקבלו? [ג] אחר שנכנס עשו, אמר לו יצחק "בא אחיך במרמה", ומפרש התרגום ורש"י 'בחכמה'. ולכאן מרמה הוא הערמה ואין זו חכמה?

בספה"ק **"אוהב ישראל"** (בד"ה ורבקה אמרה) מבאר הרה"ק מאפטא בהקדם דקדוק בכתוב (כז, ו) "ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר", ומביא בשם הרב הק' איש אלקים קדוש יאמר לו רבי נחמן קאסובער זלה"ה, למה נאמרו ב"פ תיבת 'לאמר', ומבאר דהנה יצחק אבינו דיבר עם עשו, ומסתמא חיישו שמא יבוא אחיו יעקב ויקבל הברכות, ולכן אמר לו יצחק הלא הדיבורים של יעקב אבינו היו תמיד בלשון רכה כדרך של צדיקים, דברי חכמים בנחת נשמעים, ודיבוריו ואמרותיו של עשיו היו מסתמא בלשון מדברת גדולות כדרך דברי עתק בגאווה ובוז.

ולזה התחכם יצחק והשיא לעשו עצה הוגנת וטובה לפניו שלא יוכל יעקב לבוא בערמתו וחכמתו וליטול הברכות, **שבעת יבוא לפניו עם הצידה ידבר עמו בלשון רכה ותחנונים כלשון יעקב וזהו יהיה סימן מובהק ליצחק לידע שעשו הוא המדבר**, דמסתבר שאם יבוא יעקב בצידתו וידבר עמו כאילו עשו הוא, ישנה טעמו ודיבור לדבר גדולות בלשון עשו, כדי שלא יבין אביו שהוא יעקב וידמה לו שהוא עשו ממש באמת. ועכשיו מסר סימן זה לעשו שידבר בלשון רכה ויתוודע ליצחק בבירור מיהו המדבר.

אמנם רבקה אמנו ידעה מסימן זה שמסר יצחק לעשו, לזה אמרה אל בנה 'לאמר' - היינו כשיבוא אל אביו לדבר, אז ידבר עמו בלשון לאמר - אמירה רכה ותחנונים בלשון שהוא מדבר מאז ומקדם, וטעמו של דבר, היות ששמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך 'לאמר' היינו שפקד על עשו שבבואו לפיו עם

צידתו ידבר הוא בלשון רכה שיהיה לו ליצחק סימן מובהק לידע מי הוא המדבר, לזה תדבר גם אתה בלשון רכה ויסבור אביך שעשו הוא המדבר, כדי שתקבל ממנו הברכות, עכדה"ק.

הרה"ק מאפטא מביא את המאמר, אבל אינו מדייק בהקושיות שהבאנו לעיל, רק מיישב את הלשון 'לאמר' שנשנה פעמיים, אמנם במהלך זה מבאר בספר **"בית הלוי"** (להגרי"ד מבריסק זצ"ל) הדקדוקים דלעיל: שיצחק אמר "הקול קול יעקב והידים ידי עשו" היינו שלא היה לו שום ספק, כי שני הסימנים התאימו - כיון שכך התנה עם עשו שידבר בלשון יעקב - ע"כ ויברך אותו. וזהו שאמר הכתוב 'בא אחיך במרמה' ותרגום אונקלוס בא אחיך בחוכמא, ולכאורה מרמה וחכמה הם שני עניינים, רק לפי הנ"ל הכל אחד, דהמרמה היה מה שלא עשה מרמה ודיבר כדרכו, ולמרמה כזה לא יקרא מרמה רק חכמה, שהבין כל זה שאין צריך לו לעשות מרמה רק ידבר כדרכו, ולדבר בלשון שרגיל בו אינו נקרא מרמה, רק עשו נלכד ע"י ערמתו.

*

נכון להוסיף ע"ז, ולהתבונן בהנהגתו של עשו הרשע, שלכאן לפי האמור קשה, א"כ למה בעת נכנס עשו ליצחק אמר בלשון גם "יקום אבי" כדרכו מאז, הלא התנו מראש שהוא ידבר בלשון רכה כיעקב, ויש לומר, שעם רשע א"א לעשות שום תנאי וסימן, כי כשמגיע למעשה הוא שוכח את הכל ומדבר כלשונו ואינו יכול אחרת, וכידוע העובדא עם הרבי ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל שלימדו את החתול לעמוד על רגליו והחזיק בדבר עד שהבחין בעכבר נכנס, ואז שכח מהכל והתחיל לרדוף אחריו.

הלומד בזמן הפנוי גם עסקיו נחשבים כתורה

הקול קול יעקב והידים ידי עשו (כז, כב)

ידוע דרשת חז"ל (ב"ד, סה ט) בזמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו ואם לאו הידים ידי עשו. וצריך ביאור דבפסוק משמע להיפך דלא כתיב 'אין הידים ידי עשו'.

בספה"ק **"קין לדוד"** (בד"ה הקול קול, א) מבאר בהקדם דברי הזוה"ק (ח"א קטט.) עה"כ (חיי שרה כד, א) "ואברהם זקן בא

בימים" - היינו ימים של אדם נקראים ימיו אם מנצלם כראוי לעבודת ה' אבל אם מבליים אותם בדברי הבל אינם נקראים בשם ימים, והנה מי שעוסק בתורה ובמצוות כל היום, יש לו כל הימים, וזהו 'ואברהם זקן בא בימים', שהגיע עם כל ימיו שניצלם לתורה ועבודה, ע"כ.

אמנם לאו כל אדם זוכה לכך להיות מחובשי ביהמ"ד, ויש מי שצריך לעסוק גם במשא ומתן ובצרכי העולם, ומה יהא באותן הימים, אבל כבר נודע **כי מה שעוסק בתורה בזמן שפנוי מעסקיו, גם אלו השעות שהיה טרוד בעסקי הגוף וקניני הזמן ג"כ מתוקנים כי אי אפשר לזה בלא זה, והוה ליה כהכשר מצוה שהוא כמצוה** (יבמות ו).

והנה יעקב ועשו נתחלקו בנחלת שני עולמות (תנ"ך"א זוטא יא) והכוונה בזה י"ל, דעבודת יעקב אבינו היה לעשות מצות ומעש"ט ולעסוק בתורה שהוא נחלת עוה"ב, ועבודת עשו היה לעשות קניני הזמן להשתדל ביישוב העולם, והנה אי אפשר ליעקב לעסוק כל היום בתורה בעניני עוה"ב תורה ומעש"ט, כי מהיכן ירק זה חי, אמנם ע"י שקובע עיתות הפנאי לתורתו ועבודתו גם כל מה שעסק כל היום בקנינים, הוא עבודת הקודש, לצורך עוה"ב, משא"כ אם אינו עוסק בתורה בעתות הפנאי א"כ אין מסחרו עבודת יעקב כי אם עבודת עשו, והיינו דאמרו חז"ל בזמן ש'קולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות' שאת זמנו הפנוי מנצל לתורה אז 'אין הידים ידי עשו' שאין הידים שלו שעוסקים כל היום במסחר ידי עשו כי אם ידי יעקב שהמה מצוה ממש, ואם לאו, כשאינו מנצל זמניו הפנויים לתורה - אז הידים ידי עשו, שלא נחשבו עסקיו כתורה.

ובענין שהמנצל שעותיו הפנויות ביום לתורה, נחשב כעוסק בתורה בכל עת, מצינו גם דבר הנוגע להלכה לגבי "ברכת התורה", וזלש"ק של ה"שולחן ערוך הרב" (הל' ברכה"ת מז, ז): אם התחיל ללמוד אחר ברכה"ת והפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו וחוזר ללימודו אין צריך לחזור ולברך - **אם הוא אדם שרגיל ללמוד תמיד, ואף כשיצא להתעסק בפרנסתו ממחר לעשות צרכיו בכל מה שאפשר כדי לחזור ללימוד - שעסק זה אינו חשוב הפסק לענין ברכה, כיון שבשעה שהוא מתעסק בו דעתו על לימודו, עיי"ש.**

וב"ק"ן לדוד" (במאמר הנ"ל) מבאר בזה ג"כ דברי חז"ל "גדולה תורה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם", כי מי שעוסק בתורה למשל שעה אחת ביום ושעה אחת בלילה בשעת שהוא פנוי - אז היום והלילה נחשבו לו לכ"ד שעות אף שלא עסק בהם בתורה אלא בעסקי הזמן, כי בא זה ולימד על זה, וא"כ הימים שלו נתארכו, משא"כ מי שאינו עוסק בתורה כשהוא פנוי, עליו אמרו חז"ל (אבות ד, י) "אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך", דלא לבד השעות אלו שלא למד אבד, אלא יש לך בטלים הרבה - שגם שעות הללו שהיה טרוד על המחיה ועל הכלכלה בעסקיו ג"כ נחשבו לו לביטול תורה, דאי אפשר לו לתרץ שאי אפשר לו לעסוק בהם בתורה מחמת טיידת הזמן דבא זה ולימד על זה - וכן יתבאר בזה דברי התנא בהמשך המשנה דלעיל: 'אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה' - דלכאורה פשיטא מאי קמ"ל הלא על המצוות מקבל שכר, אלא הכוונה בשכר הרבה - שמקבל שכר גם על העמל לפרנסתו.

מה נאים דבריו הללו להעמלים על פרנסתם, שאע"פ שעוסקים וטרודים הם בעסקי עוה"ז, בכל זאת מקבלים שכר בעוה"ב על עבודתם - אם מנצלים את עיתות הפנאי לתורה: ובמסכת ברכות (כה:): אי' בתפילת רבי נחוניא בן הקנה: ביציאתו אומר: מודה אני לפניך ששמת חלקנו מיושבי ביהמ"ד ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות, 'אני משכים והם משכימים' - אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברי בטלים' - 'אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר', 'אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת' וכו' ובספר "חפץ ה" להאווהחה"ק זצ"ל, מקשה (מובא ב"מאור ושמ"ש" תחילת פרשת

*

ל

לקבל הגליון

או ליטול חלק בהוצאות

לזכות את הרבים ניתן לפנות: bhagan11@gmail.com

להארות והערות ניתן לפנות: 0548449360 או לפקס: 074.701.2640

לשמיעת השיעורים במספר מיוחד של 'קול הלשון': 03/6171185